

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ (AİHM)
2017 YILI İSTATİSTİK DEĞERLENDİRME NOTU

1. AİHM'in Derdest Başvuru Sayıları

Tablodan anlaşılacağı üzere, AİHM'in işyükü 2017 yılı sonu itibariyle, 2012 yılı sonuna nazaran yaklaşık % 56 azalmıştır. Bunda hiç şüphesiz son dönemde AİHM'in karar alma süreçlerine ilişkin gerçekleştirilen reformlar ile üye devletlerin yeni iç hukuk yolları oluşturması etkili olmuştur. 2017 yılı sonu itibariyle ise bir önceki yıla göre % 29,5 azalma meydana gelmiştir. Son 5 yıla nazaran 2017 yılı derdest başvuru sayısının en az olduğu yıl olarak dikkat çekmektedir.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2012	128.100
31.12.2013	99.891
31.12.2014	69.900
31.12.2015	64.850
31.12.2016	79.750
31.12.2017	56.250

2. Türkiye Aleyhine Yapılan Başvuru Sayıları

AİHM tarafından **31.12.2017** tarihi itibariyle ülkelerin derdest başvuru sayılarına ilişkin resmi istatistikler yayınlanmıştır. Tablodan açıkça görüldüğü üzere, Ülkemiz aleyhine AİHM önünde bekleyen başvuru sayısı 2012 yılına oranla azalma eğilimi göstermiş, 2017 yılı itibariyle en düşük seviyeye gerilemiştir. Bunda hiç şüphesiz, İnsan Hakları Daire Başkanlığının kurulması, İnsan Hakları Tazminat Komisyonu ile OHAL Komisyonunun kurulması, bireysel başvuru yolunun işlerlik kazanması, AİHS ile uyumlu yargı paketleri, mahkeme ve yargı mensubu sayısının artırılması ve farkındalık artırıcı faaliyetlere hız verilmesi gibi son dönemde gerçekleştirilen ve halen de devam eden reformlar etkili olmuştur. Orta vadede bu sayının daha da azalacağı beklenmektedir. Geçen yıl ile karşılaştırıldığında AİHM önündeki derdest sayımız yaklaşık % 40 oranında azalmıştır. Diğer ülkelerle karşılaştırma yapıldığında, Ülkemiz **7.518 (% 13,3)** başvuru ile 31.12.2017 tarihi itibarıyla; 9.900 başvuru (% 17,6) ile Romanya, 7.750 başvuru (% 13,8) ile Rusya'nın ardından üçüncü sıradadır. Ülkemizi Ukrayna 7.100 (% 12,6), İtalya 4.650 (% 8,3), Macaristan 3.550 (% 6,3) ve Azerbaycan 2.050 (% 3,6) başvuru ile takip etmektedir.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2012	16.876
31.12.2013	10.931
31.12.2014	9.448
31.12.2015	8.450
31.12.2016	12.575
31.12.2017	7.518

Nüfus yoğunluğu açısından bakıldığında, 2017 yılında Ülkemizde her 10.000 kişiye düşen başvuru oranı **% 3,25** olarak tespit edilmiştir. Bu oranda en yüksek değer % 3,33 ile San Marino'ya, ikinci en yüksek oran ise % 3,31 ile Romanya'ya aittir. Ülkemiz bu oran ile Avrupa Konseyi üyesi 47 ülke arasında 3. sırada yer almaktadır. Ülkemiz açısından 2016 yılı itibariyle % 1,06 olan bu oranın 2017 yılında bu denli yükselmiş olması, özellikle 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında kamu görevinden ihraçlar ile FETÖ/PDY kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar sonrası AİHM'e yapılan başvuru sayısının artmasından kaynaklanmaktadır.

2015'te Ülkemiz aleyhine yıl içinde 2.212 başvuru ve 2016 yılında 8.308 başvuru yapılmışken, 2017 yılında bu sayı **28.648'dir**. 2017 yılında Ülkemiz aleyhine başvuru sayısının artmasında, 15 Temmuz darbe

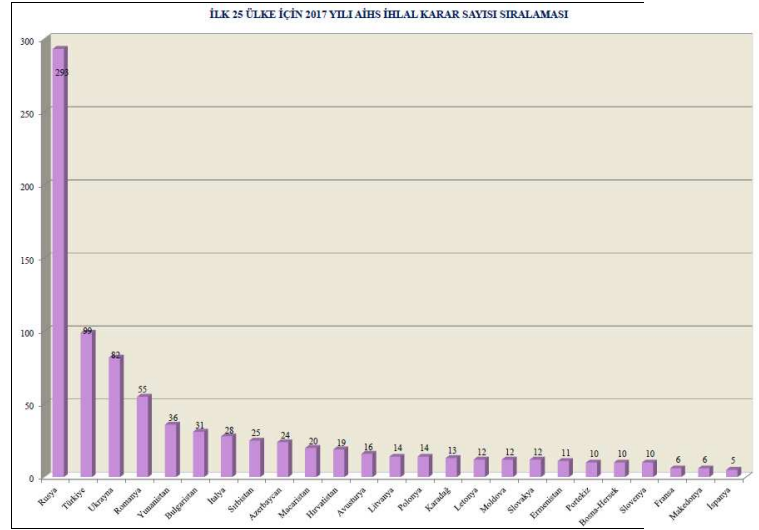
teşebbüsü sonrası kamu kurumlarının FETÖ/PDY mensuplarından arındırılması amacıyla yapılan kamu görevinden çıkarma işlemleri aleyhine çok sayıda başvuru yapılması etkili olmuş olup, yıl içinde yapılan başvuruların büyük bir kısmı bu şekildedir. Bununla birlikte OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulması nedeniyle AİHM tarafından çok sayıda başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verildiğinden başvuruların çoğunluğu kayıttan düşürülmüştür.

AİHM tarafından Ülkemize tebliğ edilen başvuru sayısı 2012 yılında 422, 2013 yılında 508, 2014 yılında 200, 2015 yılında 214, 2016 yılında 1499 iken, 2017 yılında ise 1005 olmuştur.

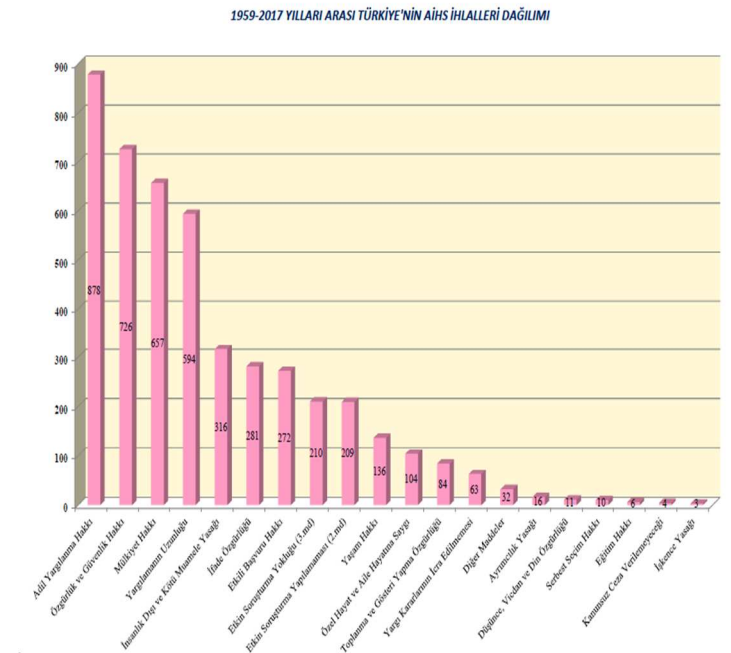
2016 yılında 485 başvuruda tedbir talebinde bulunulmuş, 68'i hakkında Hükümetten de bilgi alınmak suretiyle ret kararı verilmiş, 410 başvuru kapsam dışında kalması nedeniyle reddedilmiş, sadece 7 başvuruda tedbir kararı verilmiştir. Bununla birlikte, sokağa çıkma yasakları kapsamında verilen 5 tedbir kararı daha sonra kaldırılmıştır. Buna karşın 2017 yılında ise 230 başvuruda tedbir talebinde bulunulmuş, bunlardan 32'si hakkında Hükümetimizden bilgi talep edilmiş olup, 230 başvurunun tamamında tedbir talepleri reddedilmiştir.

3. Türkiye Aleyhine Verilen Kararlar:

Ülkemiz 2017 yılında, **99** ihlal kararı ile aleyhine en çok ihlal kararı verilen ikinci ülke konumundadır. Birinci sırada 293 ihlal kararı ile Rusya gelmekte olup, 82 ihlal kararı ile Ukrayna üçüncü sıradadır. Ülkemiz aleyhine 2012 yılında 117, 2013 yılında 118, 2014 yılında 94, 2015 yılında 79, 2016 yılında 77 ihlal kararı verildiği dikkate alındığında, 2017 yılında ihlal kararı sayısında bir miktar artış meydana gelmiştir. Böylece AİHM'in Türkiye hakkında vermiş olduğu toplam ihlal kararı sayısı **2.998**'e ulaşmıştır. Toplam ihlal sayısında birinci sırada olan Ülkemizi 2.127 ihlal kararı ile Rusya, 1.819 ihlal kararı ile İtalya izlemektedir.

2017 yılında Türkiye hakkında verilen 99 ihlal kararında, ilk sırada gelen konu 46 kararla adil yargılanma hakkı (2016 yılında 11), ikinci sırada 19 kararla (2016 yılında 22) “özgürlük ve güvenlik hakkı”, 16 kararla (2016 yılında 7) ifade özgürlüğü’dür. Devamında 9 karar ile “Dernek Kurma ve Toplantı Özgürlüğü”, 8 karar adil yargılamaya ilişkin “yargılama süresinin uzunluğu”, 5 karar (2016 yılında 18) “yaşam hakkına ilişkin etkin soruşturma yokluğu”, 3 karar yaşam hakkı (2016 yılında 8), 2 karar (2016 yılında 10) insanlık ve onur kırıcı muameleye ilişkin etkin soruşturma yokluğu, 2 karar (2016 yılında 9) “insanlık ve onur kırıcı muamele”ye ilişkindir. 2017 yılında en az ihlal ise, eğitim ve ayrımcılık yasağından (1 er ihlal) verilmiştir.

Değerlendirme:

2017 yılında, 2016 yılına göre; adil yargılanma hakkından verilen toplam ihlal sayısının 15'ten 56'ya, ifade özgürlüğü açısından verilen ihlal sayısının da 7'den 16'ya yükseldiği görülmektedir. Bu durum; tamamına yakını 2010 yılından önce yapılan başvurulara AİHM'in öncelik vererek,; yerleşik içtihad kapsamında üç kişilik Komite tarafından; Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız kabul edilmemesine (21 karar), uzun yargılama ve yargı kararlarının icra edilmemesine (10 karar), DGM'ler döneminde gözetim altında avukat yardımından yararlanmama gibi, iç hukukta çözülmüş konularda hızlı biçimde karar verilmesinden kaynaklanmaktadır.

Öte yandan ihlal sayılarına bakıldığında, yaşam hakkına ilişkin etkin soruşturma yokluğu'nun 18'den 5'e, insanlık ve onur kırıcı muameleyle ilişkin etkin soruşturma yokluğu'nun 10'dan 2'ye, kötü muamele'nin 9'dan 2'ye düştüğü görülmektedir.

Ayrıca Sözleşmenin 5. maddesi kapsamında yer alan özgürlük ve güvenlik hakkı açısından ihlal sayısı da 22'den 19'a düşmüştür.

2017 yılında AİHM ülkemiz hakkında 991'i esaslan olmak üzere toplam **31.054** başvuru hakkında karar vermiştir. 991 başvuruya ilgili **99** tane ihlal kararı, 4 tane ihlal olmadığı, 7 tane düşme ve 6 tane diğer (revizyon, tazminat vd.) şeklinde karar verilmiştir. Ayrıca 30.063 başvuru hakkında çeşitli nedenlerle kabuledilemezlik veya düşme kararları verilmiştir. Buna göre 2017 yılında verilen 99 ihlal kararı, Ülkemiz hakkında sonuçlandırılan toplam 31.054 başvurunun sadece **% 0.31'** ini, esaslan karar verilen başvuruların ise **% 10'unu** teşkil etmektedir.

Kabul edilmezlik kararlarından 420 tanesi üç hakimden oluşan Komite, 66 tanesi ise 7 hakimden oluşan Daire tarafından verilmiştir. Böylece Daire ve Komite tarafından kabul edilmezlik kararı verilen toplam karar sayısı 486'dır.

Dolayısıyla, 2017 yılında 116 tanesi judgment niteliğinde karar ve 486 tane decision niteliğinde karar olmak üzere AİHM tarafından Ülkemiz hakkında verilen karar sayısı toplamı 602'dir. Buna karşın Ülkemiz hakkında 2017 yılında 99 ihlal kararı verildiği göz önünde alındığında, 2017 yılındaki toplam ihlal karar sayısının oranı ise sadece **%16'dır.**

Diğer yandan 29.577 başvuru ise AİHM tek hakimi tarafından doğrudan kabul edilemez bulunmuştur.

2002-2017 yılları arasında AİHM, toplam **86.469** başvuru hakkında karar vermiştir. Buna karşın bu on beş (15) yıllık süreçte AİHM'in toplam ihlal bulduğu karar sayısı ise sadece **2.754'**dür. Dolayısıyla, toplam ihlal kararı sayısının, sonuçlandırılan başvuru sayısına oranı **% 3,18'dir.**

Bakanlığımızın savunma sürecini üstlendiği 2012 yılından itibaren ise AİHM; Ülkemiz hakkında toplam **58.696** başvuruyu sonuçlandırmıştır. Buna karşın verilen ihlal kararı sayısı sadece **584'tür.** Bu ise, yaklaşık **% 1** gibi son derece düşük bir orana tekabül etmektedir.